

WOUTER GOEDERTIER

The Ambiguity of Solidarity. Belgium and the Global Struggle against Apartheid

KU Leuven, 2015. Promotor : Idesbald Goddeeris.

Het hedendaagse denken over samenleving en politiek laat zich vaak leiden door trends. Het idee van de “globalisering” is zo’n trend die commentatoren bijna drie decennia heeft gefascineerd. De echte bloeitijd van de globalisering kwam er in de jaren 1990, toen de oprukkende economische liberalisering, het verschijnen van nieuwe informatie- en communicatietechnologieën, het toenemende belang van internationale organisaties en de verbeiding van kosmopolitische mensenrechten een gevoel van optimisme over het wereldgebeuren opwerkten. Tegen het midden van de jaren 2000 waren de glorie-dagen van de globalisering echter geteld. De stemming sloeg over in de richting van een meer pessimistisch wereldbeeld. Commentatoren gingen spreken over een “Hobbesiaanse” wereld, waarin machtige landen zoals Rusland en China de Westerse hegemonie op velerlei wijzen uitdaagden. In de humane en sociale wetenschappen werd een overheersend idealisme ingeruild voor een meer “realistische” benadering van mondiale ontwikkelingen. Met een studie van de transnationale anti-apartheidsbeweging tracht de *The ambiguity of solidarity* inzicht te verwerven in deze “paradigmawissel”. De nadruk ligt hierbij op de geschiedenis van de Belgische solidariteitsbeweging met de anti-apartheidsstrijd in Zuid-Afrika.

Er zijn twee hoofdredenen om de anti-apartheidsbeweging te bestuderen. Eerst en vooral omwille van haar historisch belang. De belangrijkste protagonisten van

de Zuid-Afrikaanse bevrijdingsstrijd konden rekenen op de morele en materiële steun van solidariteitsorganisaties, jeugd- en studentenbewegingen, kerken, vakbonden, NGOs... in meer dan 100 landen. Het resultaat was een van de grootste sociale bewegingen van de naoorlogse periode. Zij bleef meer dan drie decennia lang bestaan. Tezelfdertijd speelt (anti-)apartheid een blijvende rol in onze democratische verbeelding. Onze algemene kijk op de anti-apartheidsstrijd verandert nu we pessimistischer gaan denken over de staat van de democratie en het lot van de globalisering.

Mijn onderzoeksvragen situeren zich langs drie dimensies. Om heuristische redenen maak ik een onderscheid tussen de temporele en de spatiale dimensies van anti-apartheid. Aangezien deze voornaamste dimensies niet in isolatie voorkwamen, introduceer in een derde dimensie – het element van de specifiek menselijke motivaties en mediatie. Mijn exploratie van de temporele dimensie laat zich leiden door het Nietzscheaans/Foucauldiaanse idee van de genealogie. Hoewel ik de ontwikkeling van sociale bewegingen niet wil voorstellen als een lineair gegeven, blijft het belangrijk om op zoek te gaan naar de antecedenten van het anti-apartheidsactivisme. Op deze manier kan het fenomeen van de solidariteit worden bestudeerd vanuit langetermijnperspectief. Wat de spatiale dimensie van anti-apartheid betreft, kan worden aangehaald dat solidariteitsbewegingen zich vooral richten op de problemen van de frontier. Apartheid veroorzaakte ongemak in Westerse landen omdat veel Westerlingen het moeilijk hadden met hun eigen koloniaal verleden. Daarnaast moeten we nagaan hoe de Westerse solidariteitsinspanningen werden

beïnvloed door interstatelijke twisten, die in de moderne wereld een opdeling hebben veroorzaakt tussen een Lockeans kernland, enerzijds, en een reeks Hobbesiaanse randstanden, anderzijds. Door de temporele en spatiale dimensies samen te brengen, kan de mediërende rol van anti-apartheidsactoren worden belicht. Solidariteitsactoren gedroegen zich als bemiddelaars in de spatiale zin (zoals hierboven aangegeven), maar ook in de temporele zin. Zij gaven de aanzet tot sociale transformaties die later over Westerse (en niet-Westerse) samenlevingen werden veralgemeend. In deze context beschouw ik enkele theorieën over “nieuwe sociale bewegingen”. Sociologische studies van de middenklassen (het kaderstratum) en kritische analyses van de laatmoderniteit leiden samen tot een cruciale vraagstelling : gedroegen Westerse solidariteitsbewegingen zich als displaced mediators tussen verschillende wereldordes. In welke mate droegen zij bij tot de ontwikkeling van nieuwe culturele en economische praktijken en tot de consolidatie van nieuwe beheersregimes die er uiteindelijk voor zorgden dat zij uit hun “oorspronkelijke rol” werden verdrongen ?